

Cetatea dacică de la Căpâlna (jud. Alba)

de Conf. Univ. dr. George V Grigore

Cetatea Dacică Căpâlna se află în comuna Săsciori, la 18 km de orașul Sebeș, pe „Dealul Gărgălău”, ori „Dealul Cetății”, cum mai este numit, cu o buna poziție strategică, situată la 610m altitudine și dominând valea Sebeșului: Cetatea dacică este înconjurată cu ziduri de piatră, în „opus quadratum”, care încinge partea superioară a dealului, legată fiind de restul înălțimilor cu o șa îngustă și mărginită de două pâraie: Valea Gărgălăului și Pârâul Râpii. Platoul cetății, alcătuit din trei terase, de dimensiuni reduse, este de formă ovală, măsurând 56X42m. Accesul dinspre sud-vest era barat cu ajutorul unui val de pământ, nu prea înalt, prevăzut cu un șant interior. Cetatea dacică Căpâlna constituie una dintre verigile lanțului de fortificații de pe cele două versante ale Carpaților, menit să supravegheze principalele treceri peste munți pe drumurile de plai circulante în toate timpurile. Căpâlna și Bănița sunt cele două cetăți incluse în patrimoniul UNESCO ca părți ale sistemului defensiv dacic, dar care nu se află în munții Orăștiei, centrul regatului dac. Fortificația, amplasată în hotarul satului Căpâlna (jud. Alba), pe un deal cu pante abrupte, a intrat relativ târziu în literatura de specialitate, mai exact, la sfârșitul secolului trecut. Toponimul „cetate” indică însă că localnicii aveau de mult timp cunoștință de existența ruinelor. Partea superioară a mamelonului, amenajată în terase, este apărată de un turn-locuință de la care pornește zidul de incintă. Turnul-locuință se află în fața șeii, pe o platformă tăiată în stâncă, este pătrat (cu latura de 9,5m și grosimea zidului de 1,73m) și are intrarea pe latura de S-E (lărgă de

1,26m). De la 1,7m în sus zidul de tip „murus Dacicus” continuă încă aprox. 3m în cărămidă slab arsă. Zidul de incintă inegal ca grosime (de la 1,5m la 2,5m) se păstrează acum pe cea mai mare parte din lungimea sa doar cu un singur parament (cel exterior). Paramentul interior era suplinit, în partea inferioară a zidului, de stâncăși se ridică din blocuri de calcar abia de la oarecare înălțime, cu un perimetru al cetății (zid și o latură a turnului-locuință) ce măsoară 280m. Intrarea principală în cetate se făcea prin turnul (6 x 9m la exterior) de pe latura de S. Pe latura de N-E se afla o intrare secundară mărginită de două ziduri. În interiorul cetății se ridicau mai multe construcții: pe cea mai înaltă terasă un turn de veghe din lemn, o construcție cu pereți din lemn și baza de piatră lângă turnul locuință, o scară cu baza de piatră, un canal și mai multe barăci de lemn. Materialul arheologic colectat aici constă din ceramică lucrată cu mâna și la roată (inclusiv pictată cu motive geometrice), unelte de fier, obiecte de podoabă din fier, argint și bronz, vase de bronz, monede romane republicane și imperiale. Cetatea dacică pare să fi fost ridicată pe timpul domniei lui Burebista. Și-a încetat existența printr-un incendiu de proporții în timpul războaielor daco-romane de la începutul sec. II d.Hr.. Menirea ei strategică era aceea de a bara accesul pe drumul care, pornind de la Polovragi, străbătea munții prin Pasul Urdele și cobora în Valea Someșului. Blocurile de calcar utilizate la ridicarea turnului și zidurilor cetății au fost fasonate în carieră, iar la Căpâlna s-au mai executat doar mici ajustări. Înălțimea zidurilor este de aprox. 1,7 metri, ele continuând vertical din cărămidă, ca și în cazul turnurilor-locuință de la Costești – Cetățuie. Maniera de amplasare a turnului, pe traseul zidului și formând o ieșire din acesta, demonstrează dubla menire a construcției: element defensiv, încadrat între celelalte fortificații, și, pe de altă parte, locuință a comandantului cetății. Principalul element de fortificare al cetății Căpâlna îl constituie zidul de incintă care pornește perpendicular de pe laturile de S-E și N-V ale turnului-locuință. O parte

a zidului a fost construită în stâncă, aceasta fiind anterior decupată, pentru a permite construcția, pe o pantă de aproape 70 de grade a versanților dealului. Starea în care s-au păstrat zidurile este mai proastă decât la cetățile din Munții Orăștiei: blocurile sunt alunecate sau ieșite în afară din structura zidurilor, iar pe multe porțiuni zidul nu s-a mai păstrat de loc.

Cetatea de la Căpâlna este amintită la sfârșitul sec. al XIX-lea de către Téglás Gábor, care a considerat-o de la început ca fiind dacică. O descriere mai amănunțită, semn că multe dintre zidurile cetății se aflau la suprafață, a fost făcută la începutul sec. XX de către Halavátsy Gyula. Acesta menționează numeroase obiecte descoperite aici care au intrat într-o colecție particulară din Sebeș. Primele săpături arheologice au fost realizate în 1939, urmate de alte două campanii din anii 1942 și 1954, sub conducerea lui M. Macrea și I. Berciu. Au fost cercetate atunci unul din valurile de pământ care barează drumul de acces, turnul-locuință, parțial construcțiile de pe platou și s-au efectuat sondaje pe terasele din afara fortificației. În următoarele campanii arheologice (1965-1967, 1982-1983), coordonate de H. Daicoviciu, au fost investigate ambele valuri de pământ ale cetății, s-a dezvelit turnul de la intrare și cea mai mare parte a zidului de incintă.

Accesul spre cetate se poate face pe DN 76C, dinspre Sebeș până în satul Căpâlna, iar de aici trebuie urmărit indicatorul spre cetate. Urmează un urcuș prin pădure de vreo doi kilometri. Cetatea dacică de la Căpâlna se află în patrimoniul UNESCO și este al doilea monument din județul Alba ce se află sub protecția Organizației Națiunilor Unite, celălalt fiind Cetatea țărănească de la Câlnic. Amplasarea pe dealul Gărgălăusa de dealul Cetății, cum îi spun localnicii, îi oferă o poziție dominantă asupra Văii Sebeșului pe care o străjuiește de la înălțimea dealului cu pante abrupte. Se știe că dacii au

folosite formele de relief pentru a le acorda avantajul împotriva atacurilor. Cetatea făcea parte din salba de fortificații ce apărau Sarmizegetusa, centrul administrativ al Daciei. Cel mai probabil a fost construită în timpul domniei lui Burebistași era rezidența unui nobil dac. Cetatea de la Căpâlna a avut totuși o viață destul de scurtă, aproximativ 50 de ani. Romanii au asediat-o în amblerăzboi dacice. După primul război, cel din 101 – 102, și-a pierdut o parte a zidurilor ca urmare a condițiilor în care s-a încheiat pacea. Înainte de al doilea război daco-roman 105 -106, dacii s-au grăbit să întărească cetatea, ridicând zidurile pe care au fost obligați să le dărâme cu doar 3 ani în urmă. Deznodământul acestui ultim război daco-roman a fost fatal pentru cetate, care, mistuită de flăcări, a fost distrusă în totalitate. Nu există nicio înregistrare scrisă din epoca pre-romană care să povestească istoria acestei cetăți, iar cele mai îndepărtate însemnări datează din Evul Mediu, când se pare că ruinele cetății dacice erau folosite ca post de observație. Bogăția acestui sit, dar și lipsa implicării autorităților de după Revoluție au făcut din cetatea dacică de la Căpâlna o Mecca a căutătorilor de comori. Aceștia nu s-au obosea cu săpăturile minuțioase, ci au săpat gropi adânci oriunde le-au indicat detectoarele de metal, zona fiind împânzită de astfel de cratere. Obiectele găsite aici de către arheologi pot fi admirate la *Muzeul din Sebeș* și la *Muzeul Național al Unirii* din Alba Iulia.

Bibliografie

1) Ioan Glodariu, Vasile Moga - „*Cetatea dacică de la Căpâlna*” - Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989;

2)H. Daicoviciu, Șt. Ferenczi, I. Glodariu - „*Cetăți și așezări dacice din sud-vestul Transilvaniei*”, Editura Științifică și Enciclopedică,București, 1989.

Cetatea dacică Căpâlna - Reconstituire (jud. Alba)

Colier cu pandantiveșicerei, din aur, sustrași din sitularheologic al cetății dacice de la Căpâlna (jud. Alba)